

Norm. õpetaja
1957, 6. v. v. 40
Jätkumiseks

Pedoloogia reaktsiooniline osa kodanlikus Eestis.

Meie maal järjest suureneb nende õpetajate arv, kes tugine- des eesrindlikule nõukogude pedagoogikale saavutavad täieliku õppeedukuse ja kasvatavad noori igakülgsest arenenud nõukogude patriootideks. Kodanlikus koolis sellevastu tammuti valeteaduse pedoloogia eksiradadel ja peeti kõikide õpilaste vähemalt rahul- davat edasijõudmist põhimõtteliselt võimatuks. Mitmesuguseid sta- tistilisi ja muid uurim smetodeid väänates ning moonutades püü- ti tõestada, et vähemalt 25% õpilasi olevat nii andevaased, et nad normaalses koolis mingil juhul ei suutvat teistega sammu pidada. Niisamuti seletati paljude õpilaste halba käitumist pä- ritud iseloomomadustega, mille vastu kasvatajad midagi ei saa- vat ette võtta.

Kahjuks leidub veel praegugi siin-seal üksikuid mahajäänud õpetajaid, kes oma pedagoogilises mõtlemises ja vastavalt ka te- gevuses (kas teadlikult või ebateadlikult) on seevõrra pedoloo- giliste väärteteoriate kammitsais, et nad osutuvad täiesti võime- tuiks võitlema õpilaste puuduliku õppeedukuse ja distsiplinee- rimatu käitumise vastu. See kriipsutab veel kord alla vajadust intensiivsemalt juurutada meie õpetajaskonnas eesrindliku nõu- kogude pedagoogika põhimõtteid ja propageerida paremate õpeta- jate kogemusi.

Pedoloogia täitis kapitalistlikus ühiskonnas kodanluse sotsiaalsed tellimist - tõestada näiliselt teadusliku asjalik- kusega ekspluataatorlike klasside igakülgset üleolekut tööta- vast rahvast, et sellega põhjendada nende eesõigusi majanduse, po- liitika, kultuuri jm. aladel. Seda oli ekspluataatoritel eriti vaja siis, kui neile proletariaadi näol tekkis vaenlane, kelle vastu peetavas võitluses kodanluse omaaegsed hüüdsõnad kõikide inimeste võrdsusest ja vennlusest osutusid täiesti kõlbmatuks.

Pedoloogid püüdsid teadust võltsides ja fakte moonutades teenimisvalmist tõestada, et inimeste intelligentsus olevat päri- proportsionaalne nende jõukusele ja kanduvat pärivuse teel põlv- konda edasi. Ühtede vaesus ja teiste jõkus polevat tingitud mitte ebaõiglastest kapitalistlikest tootmissuhetest, vaid inimeste loo-

musest, eriti nende intelligentsusest: kui keegi on vaene, siis olevat selle põhjuseks tema enda loomupärane rumalus -kellel "pea otsas", see lõövab läbi igas olukorras ja jõudvat "haljale oksale", s.o. kujunevat ekspluataatoriks.

Hiljem laiendati seda absurdsettebateaduslikku teooriat tervetele rahvustele ja inimrassidele. Tekkis "õpetus" "kõrgematest" rassidest, kes ainuüksi olevat suutelised kultuuri looma ja seega juba looduse poolt määratud teisi, "madalamaid" rasse valitsema ja neid ekspluateerima. Me teame kõik, millistele enneolematutele koledustele viis selle "õpetuse" rakendamine fašistlike roimarite poolt teises imperialistlikus Maaailmasõjas ja kuidas seda "õpetust" veel praegugi kasutavad anglo-ameerika imperialistid oma maailmavalitsemise kehtestamise ja rõhutatud rahvaste ekspluateerimise ideoloogilise õigustamise eesmärgil.

Paljud ebateaduslikud pedoloogia vaated ja põhimõtted tungisid ka nõukogude pedagoogikasse, kuna puuduliku valvsuse ja vähesese kriitika tõttu neile seal esialgu ei omistatud küllaldast vastupanu, kuid ajaloolise määrusega 4. juulist 1936 "Pedoloogilistest moonutustest hariduse rahvakomissariaatide süsteemis" andis ÜK(b)P Keskkomitee neile purustava hoobi. Keskkomitee näitas, et niinimetatud pedoloogia niihästi teoorias kui ka praktikas baseerub ebateaduslikel, antimarksistlikel põhilausetel ja on kisendavas vastuolus kogu sotsialistliku ülesehitustöö praktikaga. Vabanenud pedoloogia küidikuist ja kasutades ÜK(b)P Keskkomitee poolt antud juhiste kohaselt ära arvuka koolitöötajate armee laialdased ning mitmekülgsed kogemused, on nõukogude pedagoogika sellest ajast peale teinud kiiret edusamme ja muutunud teenäitajaks tulitorniks kogu maailma progressiivsetele pedagoogidele.

Kodanlik eesti pedagoogika oli terveniisti ebateadusliku ja reaktsioonilise pedoloogia sõiduvees. Et sellele väitele kinnitust leida, ei ole vaja tagasi minna 19-ndasse sajandisse, mil saksa ja eesti soost mõisnikud ning nende sabarakud pastorid üksteise võidu talumehi maal ja tööinimesi linnas selle eest hurjutasid, et nee oma lastele püüdvat haridust anda, mida nende "pea niikuinii ei jagavat" - nn. "demokraatliku" vabariigi päivil tegid "õpetlased" sedasama, kuid hoopis osavamini teadust võltsides, et oma klassiolemust paremini peita.

Tartu linna kooli-arst ja "tõutervendaja" Hans Madisson propageeris nii hästi oma "teaduslikes töödes" kui ka populaarsetes väljaannetes seisukohta, et alaealiste kuritegevus olevat tingitud vanematelt päritud halbadest kalduvustest. Nende kalduvuste tõttu olevat need vanemad ka majanduslikult viletsais tingimuses, mis aina süvendavat laste "kurikalduvuslikkust". "Uurides" omaaegse Harku koloonia (alaealiste seaduserikkujate "parandusasutus" kodanlikus Eestis) kasvandike päritolu, püüdis H. Madisson leida maksimaalsel määral negatiivseid mõjustusi ja patoloogilisi moonutusi nendes enestes, nende perekondades, sugulastes ja esivanemates, et aga vaid vabastada ekspluataatorliku korda ja selle pinnal lokkavaid sotsiaalseid mädapaiseid ning saamatuid kasvatajaid vastutusest nende noorte õnnetu saatuse eest. Niisuguste inimeste ümberkasvatamine olevat täiesti lootusetu asi; tulevat hoolitseda, et vastavate kalduvustega vanematel üldse ei deks järeldasvu, piirata nende abiellumist ja minnes välja kas või nende sunniviisilisele kastreerimisele! H. Madissoni süngete, inimvihkavate seisukohtade kummitamiseks ei ole vaja enam, kui meenutada vaid nõukogude pedagoogi A. S. Makarenko kogemusi, kes sotsialistliku ühiskonnakorra tingimustes tuhandetest sellistest noortest kasvas tubleid nõukogude inimesi.

Keskset kohta kodanlike eesti pedoloogide hulgas omab Juhan Tork. Kui H. Madisson rakendas kodanlikus tõu- ja pärivusteoorias laialt kasutatud geneoloogilist (sugukondlike uurimuste) meetodit, siis J. Tork rajas oma töö otseselt pedoloogiliste testide meetodile, mille ta laenas peamiselt Ameerika imperialistide vaimsest arsenalist. J. Torkieesmärgiks oli koostada niisugune sari teste, mille abil kõige väiksema vaevaga võimalik oleks laste intelligentsust täpselt mõõta, s. t. kindlaks teha, milliseid lapsi kodanluse huvides maksab hariduse saamisel soodustada, milliseid mitte.

Nagu teisedki pedoloogid, nõnda lähtub ka J. Tork ekslikust eeldusest, nagu omaks iga laps mingit sünnipärast, elu jooksul muudetamatut intelligentsuse astet. Oma ebateaduslike meetodite abil ta jõuab järeldusele, et see intelligentsus olenevat laste ühiskondlikust kuuluvusest, nende sotsiaalsest päritolust. Nn. "karjalaste koolide" õpilased, kes suviti orjasid kulakuid, olevat teiste algkoolide õpilastest intelligentsuse poolest tunduvalt taga. Eriti paistvat silma maksuliste algkoolide õpilaste üleolek oma intelli-

gentsuse taseme poolest teiste koolide õpilastest, sest maksulistest algkoolides õppisid ju peamiselt ekspluataatorite lapsed! Kuid J.Tork märkab vahet isegi kahe "karjalaste-kooli" õpilaste intelligentsuse vahel, siis seletab ta seda asjaoluga, et üks nendest koolidest asuvad "uues, tõusva tendentsiga linnaosas", teine aga kõige vaesemas, mahajäänud õmbruses. Edasi püüab J.Tork tõestada laste intelligentsuse sõltuvust vanemate elukutsest ja majanduslikust jõukusest. Mida enam intelligentsust nõudvat vanemate elukutse, seda intelligentsemad olevat nende lapsed. Haritlaste lapsed ületavad oma intelligentsusega kaugelt õppimata tööliste lapsi, kelle vanematel on "üheks ametit ja kümnes nälg", kusjuures sõnaselgelt üteldakse, et see nälg olevat "intelligentsuse puudumise" tagajärjeks.

Edasi arvab J.Tork leidvat selge positiivse korrelatsiooni lapse intelligentsuse ja tema vanemate korteri tubade arvu, akende arvu, üüri kõrguse ja põrandapinnaga, seletades seda muidugi jälle sellega, et intelligentsemad vanemad elavad tänu oma intelligentsusele paremates tingimustes. Lapse ja ta vanemate intelligentsusest sõltuvat isegi, kas lapsel on omaette laud või mitte. Mida suurema laste arvuga perekond, seda madalam olevat laste intelligentsus, sest madalama intelligentsusega inimesed siginevad kiiremini.

Niisuguseid "tõdesid" võiksime J.Torki "uurimusest" välja noppida veel suurel hulgal. Nad kõik näitavad, milliseid lausa jaburdusi oli pedoloogidel vaja oma testidega "välja uurida", et vaid õigustada kodanluse üleolekut, tema juhtivat, valitsevat positsiooni ühiskonnas. Kõik need "faktid" langevad ühte pedoloogia tähtsaima "seadusega", mille ÜK(b)P Keskkomitee oma määrusega nii resoluutselt hukka mõistab, nimeht seadusega laste saatuse fatalistlikust tingitavusest bioloogiliste ja sotsioloogiliste tegurite, pärivuse ja muudetamatuse keskkonna mõjude poolt.

Kolmandaks "suuruseks" kodanliku Eesti pedoloogias oli Johann Estan. Tema peamiseks "teeneks" oli testimenetluse ülekanndmine kooli otsesesse õppeprotsessi - õpilaste teadmiste kontrollimise ja hindamise vahendina. Ta propageeris suulise käsitlemise ja tavalist kirjalike kontrollitööde asendamist jõudlustestidega, mis pidavat vähendama õpetaja vaeva ja paremini ning täpsemalt peegeldama õpilaste teadmisi ja oskusi. Lähem vaatlus näitab, et jõudlustestid või koolitestid, nagu neid mõnikord nimetati, seisis oma olemuselt üsna lähedal intelligentsustestidele ja funktsioongi oli

neil enam-vähem sama: välja selgitada, kellest on loota kodanlusele kasulikku tegelinskit ja igas olukorras kergesti kohanevat "businessmani", kellest mitte, et siis esimeste õpinguid vastavalt soodustada. Egas muidu J. Estamile oma "testoloogiaga" just K. Pätsu reaktioonilise kliki võimutsemise ajal nii suurt menu poleks olnud.

Jõudlus- või koolitestide harrastamises seisis J. Estamile lähedal ka J. K ä i s, kes testimenestluse sidus enda poolt propageeritava individuaalse tööviisiga.

Nende üksikute pedoloogiliste "suuruste" järele joondus suur hulk teisi, kes oma mõttetute ankeetide ja testidega laste hingede ümber kombitsesid. Paljud kodanlikud Tartu ülikoolis valminud pedagoogika-alastest magistritöödest olid nii või teisiti, pedoloogia sõiduvees (L. Kallinõ-Kant, L. Tuulise jt.). 1933-34. aastal viis kodanlik haridusministeerium koolinõunike (inspektorite) kaasabil läbi kõikide algkooli kuuendate klasside õpilaste testimise, et sel teel kindlaks teha algkooli lõpetajate väimset taset.

Tegelikul õpetajal ei olnud sellistest "uurimustest" mingit kasu. Nad koguni võtsid usu oma tegevuse mõjusse ja tulemustesse ning vabastasid ta vastutusest oma töö tagajärgede eest: kui õpilase ebaedukus õpinguis või distsiplineerimatu käitumine ei sõltu kooli pedagoogilisest protsessist, vaid selle põhjuseks on mitmesugused muudetamatud biosotsiaalsed tegurid 2 mis mõte on siis õpetajal end pingutada võitluses nende pahedega! Pedoloogia levimine kodanlikus Eestis lõi ühtlasi soodsa pinna mitmesuguste Ameerikast ja Saksamaalt ebakriitiliselt ülekantud "uuenduste" tungimisele eesti kooli, mis madaldasid õpetaja osa ja kiskusid alla kooli õppetaseme.

Loomulikult ei saanud niisugustes tingimustes ka pedagoogika-teadus õieti areneda ega välja kujuneda. Pedoloogid tegid kõik võimaliku selleks, et pedagoogikat kui teadust diskrediteerida ja taha-plaanile tõrjuda. Selle kõige tagajärjeks oli, et kogu "iseseisvuse" aeg ei parandanud meile ei nimetamisväärseid tegelikke pedagoogilisi kogemusi, ega ka ühtegi soliidset, tõesti teaduslikku pedagoogilist uurimust. Alles nõukogude korra kehtestamisega ja lähema tutvumisega marksistlik-leninlikule alusele rajatud nõukogude pedagoogikaga avanes Nõukogude Eesti pedagoogidel avar võimalus viljakaks praktiliseks tegevuseks koolides ja oma paremate kogemuste teoreetiliseks üldistamiseks. Selleks annab suuna ja näitab teed ÜK(B)P Keskkomitee määrus pedoloogiliste moonutuste väljajuurimise kohta, mille ilmunise 15. aastapäeva me käesoleval aastal tähistasime. Pedoloogia riismete lõplikule purustamisele ja tõesti teadusliku peda-

googika ülesehitamisele aitavad suuresti kaasa ka mitmed teised murrangulised sündmused nõukogude teaduste arengus, nagu näit. veinistlik-morganistliku väärdpetuse paljastamine bioloogias, I. P. Pavlovi õpetuse võidukäik füsioloogias ja psühholoogias ning lõpetks seltsimees Stalini geniaalsed tööd marksismist keeleteaduses.